

Α.Λ. ΠΙΕΡΡΗΣ

ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ

Στα πλαίσια του Money Show 2001, το Σάββατο 12-2 μ.μ., ο φιλόσοφος Απόστολος Πιερρής ανέπτυξε το θέμα:

Το Χρήμα και η Πραγματική Οικονομία στην Ιστορία και στον 21ο Αιώνα.

Ο κ. Πιερρής επεσήμανε στην αρχή ότι η συνεχής αύξηση του όγκου και της ταχύτητας ροής των πληροφοριών κάνει επιτακτικότερη τη σημασία γνώσης ανώτερης τάξης από αυτήν που μπορεί να προσφέρει η εμπειρική προσέγγιση της πραγματικότητας. Σε τέτοια γνώση οδηγεί η φιλοσοφική ανάλυση, η οποία φθάνει μακρύτερα στην κατανόηση και πρόβλεψη των φαινομένων ακριβώς επειδή συλλαμβάνει βαθύτερα την ουσία και την αιτιολογία τους. Εδώ έγκειται και ο ρόλος του κλασσικού Ελληνικού Λόγου.

Το χρήμα και το πιστωτικό σύστημα αντικατοπτρίζει την πραγματικότητα της οικονομικής λειτουργίας. Έτσι το χρήμα είναι ένα αφηρημένο αγαθό χωρίς συγκεκριμένη χρήση, αλλά με τη δύναμη να μετασχηματίζεται άμεσα σε οποιοδήποτε συγκεκριμένο αγαθό ή υπηρεσία. Ο μετασχηματισμός αυτός γίνεται με ένα νόμο που εκφράζει την αγοραστική δύναμη του χρήματος έναντι σε κάθε αγαθό: το χρήμα μετρά την αξία, δηλαδή τη χρησιμότητα, κάθε αγαθού. Το «μυστήριο» του χρήματος είναι ότι ενώ αποτελεί απλώς εικόνα του πραγματικού, ταυτόχρονα δρα ενεργά εντός του. Αυτό οφείλεται στο ότι το χρήμα έχει τη λειτουργία του ανταλλακτικού μέσου καθολικής ισχύος. Βάσει αυτού του συγκεκριμένου ρόλου μέσα στην οικονομική διαδικασία, το χρήμα ορίζεται σαν μονάδα αξίας: η αξία του είναι η χρησιμότητά του σαν ανταλλακτικού μέσου, και αυτό συμβαίνει είτε είναι μεταλλικό είτε χαρτονόμισμα. Έτσι εντονότερη οικονομική δραστηριότητα με την αυτή ποσότητα χρήματος, σημαίνει ισχυρότερο νόμισμα.

Τα επιτόκια είναι βασικά η αξία της χρήσης του χρήματος, το «ενοίκιό» του. Σε τελευταία ανάλυση η αξία ενός πράγματος και το «ενοίκιό» του ισορροπούν πάνω στο βαθμό χρησιμότητας της χρήσης του. Το επίπεδο των επιτοκίων ορίζεται από την απόδοση του επενδεδυμένου κεφαλαίου, και χαρακτηρίζει τη διαφορά της μελλοντικής πραγματικής οικονομικής δραστηριότητας σε σχέση προς την παρούσα. Εκφράζει την επίδραση του χρόνου πάνω στην αξία. Μετράει το βαθμό που ένα παρόν αγαθό υπερτερεί ενός μελλοντικού• και όμοια το βαθμό που ένα παραγωγικό αγαθό υστερεί απέναντι σε ένα

καταναλωτικό. Αλλά στη βάση του το επιτόκιο δηλώνει την παραγωγικότητα του κεφαλαίου στην οικονομική δραστηριότητα. Είναι αυτή η παραγωγικότητα που προκαλεί ευημερία, αφού επιτρέπει αυξανόμενη κατανάλωση ποσοτικά και ποιοτικά. Σε ένα σύστημα ευρισκόμενο σε κατάσταση ισορροπίας, υπάρχει ένα επίπεδο επιτοκίων (το «φυσικό επιτόκιο») που αντιστοιχεί προς την πραγματική οικονομική δραστηριότητα και προς την αγοραστική δύναμη του χρήματος. Η πίστη καθορίζεται, και συγκρατείται, αντικειμενικά από το φυσικό αυτό επιτόκιο.

Ένα φυσικό και ελεύθερο σύστημα είναι ένα σύστημα αυτορρυθμιζόμενο, αυτοδιευθετούμενο. Εκεί οποιαδήποτε διαταραχή της ισορροπίας προκαλεί διεργασίες στο εσωτερικό του που τείνουν αυτόματα να αποκαταστήσουν την ισορροπία υπό τα νέα πραγματικά ή χρηματοπιστωτικά δεδομένα.

Η ιδέα ενός απόλυτου θεωρητικά τέτοιου συστήματος ορίζεται βασικά από την ελευθερία της ανταλλαγής, από την ελεύθερη δηλαδή αγορά με βάθος ολοκλήρωσης σε ένα πλαίσιο πλήρους διαφάνειας και εγγυήσεων ασφαλείας. Η ελευθερία του συστήματος πρέπει να περιλαμβάνει και τις χρηματοπιστωτικές αγορές. Η άκρα συνέπεια της ελευθερίας σημαίνει την απουσία Κεντρικής Τράπεζας: η ποσότητα του χρήματος, η αξία του και το φυσικό επίπεδο του «ενοικίου» του ορίζονται από την αγορά εν αλληλεξαρτήσε. Το Κράτος δεν ορίζει την ποσότητα ή το επιτόκιο του χρήματος.

Τέτοιο σύστημα έχει υπάρξει με μεγάλη προσέγγιση στην Ελληνική αρχαιότητα. Η Κλασσική Αθηναϊκή οικονομία είχε βαθμό οικονομικής ελευθερίας μεγαλύτερο από τις πιο ελεύθερες σύγχρονες οικονομίες – με κριτήρια σύγχρονα. Αποδεικνύεται ότι ένα απολύτως ελεύθερο σύστημα είναι ευσταθές: κάθε ροπή απομάκρυνσής του από την κατάσταση φυσικής ισορροπίας γεννά αντίθετη ροπή αποκατάστασης της ισορροπίας. Η ισορροπία είναι δυναμική: το νέο επίπεδο ισορροπίας μπορεί να είναι υψηλότερο.

Η εισαγωγή οιοδήποτε παρεμβατικού θεσμού ή δομής προκαλεί αστάθεια στο σύστημα. Ο κ. Πιερρής το απέδειξε αυτό στην περίπτωση της θέσπισης απλώς και μόνο μιας Κεντρικής Τράπεζας στο απόλυτα ελεύθερο σύστημα. Ο ρόλος του Κεντρικού Χρηματοπιστωτικού Ιδρύματος (ιδίως σε μια επαρκώς ελεύθερη οικονομία όπως είναι η Αμερικανική) δεν είναι τόσο να καθοδηγεί την πραγματική οικονομία, όσο να ευρίσκει το φυσικό επιτόκιο σε κάθε κατάσταση του συστήματος. Περισσότερες παρεμβατικές δομές δημιουργούν σκληρύνσεις του συστήματος και αυξάνουν την αστάθειά του, ενώ εμποδίζουν τη μέγιστη απόδοσή του. Με αυτό το θεωρητικό οικοδόμημα μπορεί κανείς να ερμηνεύσει και προβλέψει καλύτερα σύγχρονα οικονομικά φαινόμενα.

Έτσι ο κ. Πιερρής τόνισε ότι η ουσιαστική διαφορά μεταξύ ενός ανεπτυγμένου και ενός αναπτυσσόμενου συστήματος δεν είναι οι υψηλότεροι δείκτες, αλλά η ελευθερία του. Ο μηχανισμός της ανάπτυξης συνίσταται όχι τόσο στην επίτευξη ορισμένων υψηλών μακροοικονομικών δεικτών όσο στην απελευθέρωση όλων των υποσυστημάτων της ανθρώπινης δραστηριότητας στο κοινωνικό σύστημα (με τις κατάλληλες ριζικές διαρθρωτικές αλλαγές που θα επιτρέψουν την αναδόμηση προς αύξηση της απόδοσης). Στις αναπτυσσόμενες οικονομίες με αυτή την έννοια παίζουν μεγαλύτερο ρόλο οι δομικοί από τους κυκλικούς παράγοντες.

Άλλο παράδειγμα εφαρμογής είναι η μόνιμη κρίση της Ιαπωνικής οικονομίας. Εδώ φαίνεται καθαρά ο παραλογισμός της θεωρίας του «φθηνού χρήματος». Το Ιαπωνικό «θαύμα» στηριζόταν σε μη υγιή θεμέλια, όπως (α) μια ηθική Σαμουράι του καθήκοντος πέρα από τον ανταγωνισμό της αριστείας ή των κινήτρων κέρδους, (β) ένας οικονομικός πατριωτισμός, (γ) ένας τρόπος ζωής μη καταναλωτικός, (δ) στενές σχέσεις των ενδιαμέσων της

οικονομικής λειτουργίας (Τράπεζες) με τα υποκείμενά της (επιχειρήσεις), και (ε) μια διανεμητική πρακτική του οικονομικού έργου από την πολιτική εξουσία (διαπλοκή). Το σύστημα δεν ήταν ανταγωνιστικά αποδοτικό. Έτσι, όταν άρχισε να «κουράζεται» εκδηλώθηκαν αποσταθεροποιητικές ροπές που το πίεζαν προς τα κάτω. Το σύστημα δεν μπορεί να ξεπετάξει το άχρηστο υλικό του, δομές, αντιλήψεις, θεσμούς, συνήθειες. Δεν μπορεί να ξεκαθαριστεί από τις ανεπιτυχείς επιχειρήσεις. Με μηδενικά επιτόκια πνίγεται στην αφθονία χρήματος και πίστης. Δεν λειτουργεί ο θεμελιώδης οικονομικός νόμος της αποδοτικότερης κατανομής του κεφαλαίου. Η αγορά έχει εξαρθρωθεί. Και εδώ έγκειται η αιτία της «παγίδας ρευστότητας» στην οποία έχει πέσει η Ιαπωνική οικονομία (και όχι στη δράση του κερδοσκοπικού κινήτρου κατά Keynes).

Ανάλογα προβλήματα θα αντιμετωπίσει εν καιρώ η Ευρωπαϊκή οικονομία. Γιατί όσο και αν εξαμερικανισθούν ορισμένες επιχειρήσεις της, δεν μπορεί να απελευθερωθεί ικανοποιητικά σαν σύνολο για συστατικούς λόγους.

Το παράδοξο της ΝεοΕλληνικής πραγματικότητας είναι ότι ενώ δεν έχει παρόμοιους συστατικούς λόγους ανελευθερίας εγκείμενους στο χαρακτήρα του Ελληνισμού, έχει για ιστορικούς λόγους συνδεθεί με την Ευρωπαϊκή τεχνητότητα.

Για το χρηματοπιστωτικό σύστημα της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας ο κ. Πιερρής ανέπτυξε ότι ένα αυτορρυθμιζόμενο, unregulated μοντέλο θα εξασφαλίσει σταθερότερη ανάπτυξη. Το σωστό ποσό του χρήματος και της πίστης ελέγχεται καλύτερα με τη φυσική αυτοδιευθέτηση της αγοράς, παρά με τις παρεμβάσεις θεσμοθετημένης εξουσίας, που στην καλύτερη των περιπτώσεων επιτυγχάνει στους σκοπούς της κατά το μέτρο που παρακολουθεί τα φυσικά επίπεδα των αντιστοιχών μεγεθών, δηλαδή κατά το ποσοστό που ακυρώνει το χαρακτήρα της ως παρεμβατικού οργάνου πολιτικής.